

Наталія Костусяк ORCID: 0000-0002-9795-6038

Лінгвостилістичні та прагматичні особливості неодериватів... і неографізмів періоду російсько- української війни

Успіх публічної комунікації визначає дотримання певних стандартів, серед яких конструктивний, аргументований, виразний, логічно-впорядкований та ефективний виклад думки, вичерпність подання інформації, реалізація поставлених прагматичних завдань, вплив на почуттєву сферу реципієнтів та ін., у забезпеченні чого важливу роль відіграють виражальні засоби. Їхній функційний потенціал у різних за жанровим, стильовим і тематичним діапазоном текстах неодноразово був об'єктом наукового студіювання. До пріоритетних напрямів сучасної лінгвістичної парадигми належить опис мовного оформлення політичного дискурсу. У контексті порушеної проблематики доречно згадати публікації С. Романюк і Л. Колібаби, присвячені дослідженню різнорангових мовних одиниць в аспекті їхнього емоційно-оцінного й експресивного забарвлення, метафоризації, інтенційних параметрів, дотримання / порушення лексичних, граматичних, стилістичних норм та ін.¹

Крім політичного дискурсу, не втрачають актуальності питання, пов'язані з дослідженням мови різноматичної газетної публіцистики. Медійний контент ХХІ ст. зазнав потужних трансформацій, що увиразнює його динамізм, оперативне реагування на виклики соціуму, відмежування від стереотипності, своєрідність інформаційно-змістового наповнення, неординарність формальної репрезентації, пов'язаної із залученням найоптимальніших з огляду на комунікативно-ситуативні чинники мовних засобів, зокрема й видозмінених чи самостійно сконструйованих журналістами. За спостереженнями М. Степаненка, „для різних історичних періодів характерні свої маркери новаційності. Їхня активність або пасивність детермінована не тільки внутрішньою динамікою мови, а й зовнішніми обставинами”². Потужним зовнішнім чинником, який вплинув на зміни української мови, стала активна фаза розв'язаної Росією геноцидної війни. Дериваційно, а почасти й граматично трансформовані одиниці,

що переважно виникли в усній комунікації як мовні реакції на воєнні реалії, активно проникають до медійного простору. Їхній функційний потенціал пов'язаний не тільки з омовленням актуальних подій, а й із передаванням психологічно маркованих ситуацій і супровідних конотативних відтінків, а також реалізацією прагматично-інтенційних завдань, що ставлять перед собою автори текстів газетної публіцистики. Мовний інструментарій сучасного публіцистично-воєнного дискурсу зазнав помітних зрушень, його вирізняє імпровізованість, креативність, оригінальність, імпліцитне вираження оцінності та експресивності, запрограмованість на прихований зміст і, відповідно, додумування читача. Окрім оновлення лексико-семантичного складу, меншою мірою представлена графічна модифікація, яка зазвичай не корелює з утрадиційними формами подання медійного контенту, проте створює ефект незвичності, несподіваності, надає висловленню іронії, зневажливого забарвлення та ін. Усе це комплексно скероване на завдання сучасного медійного простору стати важливим індикатором мовного динамізму.

Проблема різновекторної інтерпретації медійної неології воєнного періоду засвідчує наукову тяглість, доказом чого слугують численні лінгвістичні напрацювання. Зокрема, М. Навальна й О. Спичак характеризували функційно-семантичні особливості представленої в газетній публіцистиці військової лексики³. С. Гриценко зосередила увагу на мовних інноваціях, які кодифікують медійну інформацію, акумулюють увесь спектр емоційного стану українців та їхнє ставлення до агресора⁴. Г. Вусик і Н. Павлик описали функційні особливості неологізмів, що виникли внаслідок семантичної та словотвірної деривації й запозичення з інших мов⁵. А. Гладченко, О. Комарова дослідили неодеривати та семантичні неологізми в контексті розмежування „свій” і „чужий”, а також з огляду на особливості їхнього творення, частиномовну належність, стилістичну роль⁶. М. Баган розглянула вторинні номінації захисників і ворогів України в площині новітніх номінативних процесів та ціннісних особливостей сприйняття російської інтервенції⁷. Наукові здобутки лінгвістів свідчать про багатоаспектне опрацювання проблеми, проте вони не охоплюють абсолютно всіх питань. Крім того, не стихає обертів процес оновлення лексичного складу української мови, що доводять медійні тексти різної тематики, зокрема й воєнної. Реалізуючи

інтенційні та прагматичні задуми, демонструючи солідарність із читачем і прагнучи здобути його увагу, журналісти використовують значний арсенал мовних засобів, серед яких наявні структурно, семантично й навіть графічно модифіковані форми. Частина з них хоч і не відповідає чинним правописним нормам, проте навмисно витворена задля вираження експресії, сарказму, іронії, вияскравлення оцінних значень та ін., що й визначає **актуальність** порушеної проблеми.

Мета статті – систематизувати й схарактеризувати представлені в медійних текстах воєнної тематики неодеривати, утворені морфологічними й неморфологічним (лексико-семантичним) способами, та неографізмами, з'ясувати їхні стилістичні параметри, емоційно-оцінне забарвлення й комунікативно-прагматичні функції.

Динамічні процеси в мові відбуваються постійно, зазнаючи активізації в періоди суспільних трансформацій, а віднедавна ще й унаслідок повномасштабної війни, що мобілізувала українців у боротьбі з агресором, кардинально вплинула на зміну їхнього настрою та модель комунікації, зокрема й у межах медійного простору, тобто стала зовнішнім мотиваційним чинником внутрішньомовного розвитку. До вербалізації реальності журналісти залучають чимало неодериватів, утворених морфологічними й неморфологічними способами, у які закладено спрогнозовані автором інтенції, прагнення надати висловленню епатажності, виразності, експресивності, влучніше інтерпретувати різні події, поняття, явища. За слушними спостереженнями Ю. Цуркан, засоби масової інформації „створюють особливу комунікативну підтримку неолексем, збагачуючи експресивний потенціал української мови”⁸. Тотальне несприйняття російської інтервенції, ненависть до загарбників і їхніх дій в Україні стали поштовхом до моделювання вторинних номінацій ворога, переважно утворених на основі внутрішнього ресурсу мови. Значна частина неолексем цього тематичного діапазону вже схарактеризована в наукових працях⁹, тому аналізуватимемо ті, що поки не отримали лінгвістичних коментарів. На створення виразного стилістичного колориту, вияскравлення іронії та глузу скерований дериват *москолота* як наслідок контамінації ксеноетноніма *москаль* і вульгаризму *сволота*. Обидва іменники, що зазнали усічення відповідно кінцевого й початкового елементів твірних основ на межі морфемного шва, представлені в українській лексикографії: *москаль* –

„2. розм. Росіянин”¹⁰ і *сволота* – „вульг. 1. збірн. Підлі люди; мерзотники”¹¹. Складна неонімація подібно до її твірних одиниць перебуває поза межами притаманних публіцистиці літературно-писемних норм, проте яскраво передає огиду, ненависть, зневагу до російських агресорів: *За даними Генерального штабу ЗСУ, москолота не полишає спроб захопити Бахмут та Мар’їнку*¹². У деяких контекстах поряд із аналізованим словом журналісти навмисно вживають розмовні, фразеологічні та інші одиниці, що посилюють негативне забарвлення й дають змогу яскравіше передати авторський меседж. Наприклад, на реалізацію таких комунікативно-інтенційних завдань скероване розмовне дієслово-експресив *вгатити* в заголовковому реченні *Москолота вгатила по Хмельниччині: є влучання в об’єкт інфраструктури*¹³. Глумливо-гумористичний та емоційний відтінок конструкції *москолота, втративши управління підрозділом, побоялася наступати і дала драпака*¹⁴ увиразнює фразеологізм *дати драпака*, який водночас є прагматично орієнтованим мовним засобом. У структурі *москолота поновила свої позиції в Новій Каховці: знову виставили по місту „туалети” – міський голова*¹⁵ (заголовок) пейоративної конотації набуває й оформлена в лапках та створена на основі зовнішньої подібності артефактна метафора *туалети*. Ідеться про невеликі оборонні споруди з отворами для стрільня.

До експресивно забарвлених одиниць належать складні номінації ворогів, серед яких трапляються двокореневі лексеми прикладкового різновиду, зазвичай структуровані обома оцінними іменниками, що в поєднанні не тільки моделюють образ загарбників, а й надають усьому висловленню згрубіло-зневажливої тональності. За допомогою слова *ординці*, яке виконує роль компонента вторинного найменування російських військових, зроблено натяк на їхні азійські поведінкові стереотипи й водночас заактуалізовано негативні риси, зокрема жорстокість, агресивність, нав’язливу ідею тримати українців у покорі, грабувати, знущатися з них. Примітно, що в разі поєднання аналізованого іменника з субстантивом, який не визначає національної належності ворога чи його місця проживання, уточнювальну функцію реалізує підпорядкований атрибут. Наприклад, у реченні *Факти про терор московських ординців-окупантів проти ПЦУ*¹⁶ (заголовок) така роль припадає на прикметник *московських*. Ідентифікатором

загарбників слугує лексема *московити*, що містить експлітно задекларовану зневагу й разом з іменником *ординці* моделює інформативно ємне складне слово:

*13 березня в окупованій Волновасі Донецької області **ординці-московити** вбили ігумена Православної Церкви України Платона (Моргунова)¹⁷;*

*Ще декілька днів тому **московити-ординці** навіть підірвали три дорожні мости, щоб врятуватися від українського наступу¹⁸.*

Номінація *московити* мотивована давньою назвою російської держави *Московія*. Функціонування обох лексем у медійних текстах реалізує прихований натяк на те, що йдеться про деградовану країну з низьким рівнем демократії, пріоритетністю імперських форм правління.

Негативні асоціації з Другою світовою війною викликає пейоративно конотований прикметник *фашистський*, який структурує двокореневий присубстантивний поширювач із першою частиною *МОСКОВСЬКО-*:

*Зараз надійшла також дуже приємна інформація з Харківщини, де після важких втрат неподалік міста Ізюм **московсько-фашистські війська** почали панічний відступ¹⁹.*

Особливий оцінний потенціал реалізує прикметник із препозитивним компонентом *кацапо-*. Разом із пейоративно маркованим опорним іменником *окупанти* він увиразнює жорстокість і підлість російських військових:

*Як повідомляє прес-служба „Динамо”, під час турне клуб зібрав понад 22 мільйони гривень, які відправлять українцям, які постраждали від **кацапо-фашистських окупантів**²⁰.*

Семантичні зміщення виявляють іменник *м'ясо*, що моделює нині заактуалізовану сполуку *гарматне м'ясо*, і відсубстантивний прикметниковий дериват *м'ясний*. Обидві лексеми функціують у контекстах про знищення російських окупантів, а також про білоруських військових, які потенційно можуть взяти участь у війні проти України. Зазначені мовні одиниці надають висловленням експресивності:

*„Майже вся армія РФ – в Україні”. „Вагнерівський фронт”, хвилі **гарматного м'яса** та небоездатний флот росіян – інтерв'ю з Ігалем Левінім²¹ (заголовок);*

*Їм потрібне свіже **гарматне м'ясо**. І вони хочуть, щоб це було **білоруське гарматне м'ясо**, тому загроза з напрямку Білорусі, на жаль, тільки посилюється²².*

Періодичність безуспішного наступу росіян увиразнюють словосполучення *м'ясні хвилі* й *м'ясний штурм*, у яких акумульовано

вказівку на байдужість ворожого керівництва до людського ресурсу та зниження соціальної оцінки інтервентів:

Завершення війни, мобілізація в Росії та „м'ясні” хвилі в Бахмуті – Олександр Коваленко²³ (заголовок). Навіщо Росії Бахмут? Навіщо Росія влаштовує поблизу Бахмута „м'ясні хвилі”?²⁴;

„Фортеця Бахмут”: прикордонники з вогником відбили м'ясний штурм вагнерівців²⁵ (заголовок).

Про тривання процесу мовної адаптації неосемантизма м'ясний із проаналізованим значенням свідчить його часте оформлення в лапках.

Як відомо, повномасштабне вторгнення активно підтримали пересічні росіяни, що викликало шквал негативних емоцій в українців і стало передумовою мовотворчості. До вторинних неонімацій із синкретичним змістом належить лексема **путінокантропи**, мотивована іменником *питекантроп* на позначення роду „викопних людей, які вже вміли виробляти примітивні знаряддя праці”²⁶. Її першу частину *пите-* змодифіковано на *путіно-*, що скеровує до очільника Російської Федерації та позбавлених уміння думати, критично сприймати інформацію його прихильників:

Це – путінокантропи, тупикова гілка на еволюційному дереві людства. Бидло кацапське, бридке, смердюче. Раби путіна. Відтепер у нас до цього немитого бидла – тільки ненависть. Тільки люта і свята ненависть, відразу і огида²⁷.

Аналізоване слово містить глибокий підтекст і разом з іншими лексемами надає градаційно насиченому фрагменту експресії, орозмовлює і навіть вульгаризує його.

До складних слів, що поповнили лексичну систему української мови, належить субстантив *бульбоІПСО*. У його структуруванні бере участь іменник *бульба*, який зазнав розширення семантичної структури, та звукова аббревіатура *ІПСО* (інформаційно-психологічна операція), поєднані за допомогою інтерфікса *-о-*: *На кордоні з РБ увімкнули „бульбоІПСО” про спільний борця. ДПСУ відповіла: Щі їжте самі!*²⁸ (заголовок). Значеннева модифікація твірного слова *бульба* ґрунтується на універсальних світоглядних засадах реципієнтів й асоціативних зв'язках із картоплярством як поширеною в Білорусі галуззю сільського господарства. Аналізований дериват разом із транскрибованим російським еквівалентом *щі*, що слугує прозорим натяком на солідарність білорусів із російським агресором, виявляє ознаки міжстильових зрушень, орозмовлює текст, надає йому розкутості.

Лексема *бульба* також виконує роль зневажливо-іронічного ідентифікатора національності білоруського президента. Вона моделює складну номінацію з другою частиною *фюрер*, яка, зазнавши семантичних зрушень, вияскравлює негативні риси Олександра Лукашенка та його причетність до війни в Україні. У текстах засобів масової інформації аналізована номінація функціонує як у поєднанні з прізвищем очільника Білорусі, так і самотійно. Примітно, що без супроводу власної назви сприйняття тексту не викликає труднощів у читача. Пор.: *Чи нападе на Україну бульбофюрер Лукашенко?*²⁹ (заголовок) і *Бульбофюрер заявив, що „росія володіє найсучаснішими видами зброї”*³⁰.

Стосунок до семантичної трансформації мають споріднені зі словом *бульба* атрибут *бульбашний* та його синонімічний корелят *картопляний*. Лексеми *бульбашний* нема в словнику, а *картопляний* витлумачено як ‘прикметник до картопля; приготовлений із картоплі; якого добувають із картоплі’³¹. Зіставлення з функційним виявом у текстах засобів масової інформації дає підстави твердити про розширення семантичного діапазону атрибутивної одиниці *картопляний*. Як і прикметник *бульбашний*, вона бере участь у моделюванні медійного портрета Олександра Лукашенка, увиразнюючи його національність і надаючи негативнооцінювальний відтінок. Важливо додати, що зазвичай поряд з аналізованими словами функціонують інші вторинні номінації, які створюють цілісну характеристику білоруського диктатора й вияскравлюють його поведінкові риси. Наприклад, у реченні *Цими анекдотами бульбашний посіпака путлера намагається відмазатись від співучасті у війні проти суверенної України*³² негативно конотоване слово-сполучення *бульбашний посіпака путлера* не тільки реалізує зневагу, а й скеровує до президента іншої держави, який зініціював війну в Україні. Розмовної тональності висловленню надає й дієслово-жаргонізм *відмазатися*, ужите замість стилістичного нейтрального еквівалента *уникнути відповідальності*. За допомогою субстантивно-атрибутивної сполуки *картопляний диктатор* зроблено акцент на необмеженій владі очільника Білорусі, що за часів його керування стала авторитарною державою з тоталітарним режимом, де звичними є репресії, порушення прав громадян та ін.: *Картопляний диктатор має сісти на лаву підсудних разом із своїм товаришем – бункерним*

маньяком³³. Додаткову підтекстову інформацію та її осмислення крізь призму оцінності реалізує лексема *клоун*, виникнення якої пов'язане безглуздими розповідями Олександра Лукашенка про надумані воєнні загрози Білорусі, міфічне захоплення Західної України Польщею, енергокризу в Європі та інші спотворені міркування про реальність. Озвучені на догоду Володимирі Путіну нісенітничі викликають сміх і вияскравлюють щонайменше примітивізм оратора. Наприклад:

Картопляному клоуну-диктатору олександру лукашенку його військові 21 жовтня показали „цілком вітчизняний” комплекс „Миротворець” з китайським двигуном, який можна придбати на платформі AliExpress³⁴.

Словосполучення *картопляний фюрер* моделює образ нового воєнного злочинця й слугує еквівалентом проаналізованого попереду складного слова *бульбофюрер*:

„Картопляний фюрер” додав, що „білоруси нікому не дозволять стріляти в спину російській людині”³⁵;

Картопляного фюрера лукашенка – під трибунал!³⁶ (заголовок).

Особливим колоритом позначена номінація *пюрер*, утворена від слів *пюре*, що викликає алузію з картоплею, а відтак і з Білоруссю, та *фюрер*. У поєднанні з атрибутом *картопляний* вона виражає іронію, зневагу до людини, поведінка якої не відповідає моральним нормам очільника держави:

Генштаб: В армії Білорусі зростає невдоволення Лукашенком через загрозу втягування у війну. Картопляний пюрер грає на дві сторони?³⁷ (заголовок).

Заслугує на увагу сполука *картопляний лідер*, у якій опорний іменник скеровує до стереотипних асоціацій з авторитетним очільником, а прикметник нейтралізує цю семантику й слугує засобом глузування:

Білоруський „картопляний лідер” олександр лукашенко неодноразово заявив про намір „відрізати центр України від шляхів постачання зброї” – тобто від західних регіонів³⁸.

Іронічний натяк на Олександра Лукашенка як очільника держави-монополіста в картопляній галузі репрезентує вторинна номінація зі словом *король*: З'явилися нові деталі хвороби ***„картопляного короля” Лукашенка***³⁹ (заголовок). Кодування інформації й водночас емоційно-оцінне доповнення образу президента Білорусі пов'язане зі словосполученням *картопляний дід*, у якому опорний субстантив, потрапивши в певні контекстуальні умови, не тільки увиразнює немолодий вік президента, а й слугує засобом глузування: *„Якщо „картопляний дід” дозволить”*: Київ можуть атакувати дронами-

камікадзе⁴⁰ (заголовок). Групу вторинних найменувань Олександра Лукашенка структурує словосполучення *картопляний Шумахер* з опорним антропонімом, що в нових контекстуальних умовах виконує роль оцінної номінації й набуває зневажливо-іронічного значення: **Картопляний Шумахер**: Лукашенко сконфузився з їздою на тракторі⁴¹ (заголовок). На відміну від семиразового чемпіона „Формули-1” Міхаеля Шумахера президент Білорусі не виявився такий вправний, що увиразнено за допомогою влучного дієслова *skonфузився*. Аналізований прикметник перебуває в підпорядкуванні зооморфної метафори *лось*, створеної на основі фізичних характеристик білоруського очільника. Їхнє поєднання в заголовковій частині публікації прагматизує ефект неочікуваності й незвичності, зацікавлюючи читача: „**Картопляний лось** гне свою лінію”: Жданов пояснив, чому Путін може втратити Білорусь⁴² (заголовок). Засобом вираження зневаги й гострого сарказму слугує дошкульна вторинна номінація *картопляний хробак*, що підкреслює жалюгідність і нікчемність білоруського політика: **Картопляний хробак** назвав Зеленського „гнидою”⁴³ (заголовок).

Прикметник *картопляний* надає зневажливої тональності, функціуючи як структурний компонент назви білоруської держави: *Запасів забракло: росіяни вивозять боєприпаси з картопляної республіки (РБ)*⁴⁴ (заголовок); *Білорусь приєдналася до брехні російських окупантів. „Картопляна” країна заявила, що їх нібито атакували дроном-камікадзе з вибухівкою*⁴⁵. Крім інваріантів *республіка*, *країна*, трапляється побудований за ознакою територіального розташування поряд з Україною перифраз *сусід*, який у поєднанні з ад’єктивною лексемою *картопляний* набуває пейоративної тональності: *...у вузьких колах нашого краю подейкують, що частину правоохоронців та добробатів відправляють в бік „картопляного” сусіда*⁴⁶.

У контексті опису вторинних найменувань держав, їхніх президентів та інших осіб, причетних до воєнної агресії в Україні, доречно розглянути прямі номінації. У засобах масової інформації ці лексеми часто оформлюють із малої літери задля підкреслення негативної конотації, вираження презирства й зневаги:

*Разом з тим, додають американські фахівці, зустріч **путіна** та **лукашенка** як мінімум сприятиме окремій російській інформаційній операції, яка має на меті зламати волю України до опору та готовність Заходу підтримувати Україну*⁴⁷;

Референдум щодо приєднання Херсонської області до **рф** окупанти планують провести до осені та готові сфальсифікувати результати голосування⁴⁸.

Неографізми зазначеного зразка почасти вводять у контекст з іншими негативнооцінними мовними одиницями, що яскраво виражають суспільний спротив українців, їхню ненависть до тих, хто пов'язаний з інтервенцією:

*Зазначимо, що перелом боїв за Харківщину відбувся під час перебування там начальника генштабу зс **рф**, генерала **герасимова**. Цей **нелюд** – третя особа після **путіна** та **шойгу** в армії окупантів... Дізнавшись про його приїзд в Україну, наші бійці підготувалися до „зустрічі”. Та так, що **герасимов** за різною інформацією був поранений і ганебно втік у **москву**! Який зараз стан цього **огидного виплодка**? **Московити** це приховують від світу. Та буквально вчора надійшла інформація, що **герасимов** більше не є начальником **генштабу зс рф**. Можливо цей **покидьок, садист і вбивця** вже **здох**? І цього наразі ми не знаємо. Та переконані, що Україна переможе!⁴⁹.*

У поданому тексті негативну конотацію посилюють іменники **нелюд**, **покидьок**, **садист**, **вбивця**, **виплодок**, оцінно маркований прикметник **огидний**, а також дієслово-вульгаризм **здох**, які надають додаткової саркастичної тональності. У реченні *При цьому **лукашенко** вже **курам** розповідає про якийсь „прівентівний удар” ЗСУ по білорусі⁵⁰*, окрім прізвища, що реалізує транспозицію власної назви до загальної, на створення комізму спрямований субстантив **курам** та оформлене в лапках словосполучення „**прівентівний удар**”, що перебуває в активному вжитку білоруського очільника й містить у своїй структурі транскрибований російський ад'єктив. Тенденцію проникнення ненормативних елементів до сфери публіцистики увиразнює графічне оформлення мовних одиниць, навіть якщо вони стоять першими в реченні. Запрограмоване порушення орфографічних канонів – написання вторинних номінацій агресора з малої літери слугує засобом приниження окупантів:

*...**москолота** побоялася наступати та втікла⁵¹;*

*...**москолота** додатково розташувала свої війська на других-третіх поверхах будинків на Дніпровському проспекті⁵².*

Отже, унаслідок дії зовнішніх чинників мовний інструментарій сучасного публіцистично-воєнного дискурсу зазнав помітних зрушень. Важливим індикатором динамізму слугують структурно, семантично й навіть графічно модифіковані маркери новаційності, які не тільки відіграють важливу роль в омовленні актуальних подій і психологічно маркованих ситуацій, а й водночас реалізують прагматично-інтенційні завдання журналістів, створюють ефект епатажності, незвичності та

несподіваності, надають медійному контенту іронії, сарказму, емоційно-оцінного й експресивного забарвлення. Імпровізованість і креативність формальної репрезентації забезпечують лексичні одиниці, що зазнали розширення семантичної структури. Серед представлених у медійних текстах воєнної тематики неодериватів та неографізмів значну частину становлять номінації ворога, які хоч і перебувають поза межами притаманних публіцистиці літературно-писемних норм, проте яскраво репрезентують огиду, ненависть, зневагу до російських агресорів, надають текстам глумливо-гумористичної та згрубіло-зневажливої тональності. Групу неонімацій формують складні слова, зазвичай структуровані двома оцінними іменниками чи пейоративно конотованими прикметниками. Серед вторинних найменувань із синкретичним змістом представлені зневажливо-іронічні ідентифікатори білоруського президента, що вияскравлюють його негативні риси та водночас орозмовлюють, вульгаризують текст. Стосунок до мовної трансформації виявляють назви держав, їхніх очільників та інших осіб, причетних до воєнної агресії в Україні, які в засобах масової інформації часто оформлюють із малої літери задля вираження презирства й зневаги.

Література / References

- Баган М., *Вторинна номінація захисників і ворогів України на тлі російського вторгнення 2022 р.: лінгвоаксіологічний і дериваційний аспекти*, „Slavia Orientalis”, 2023, vol. LXXII, no 1, s. 173–190, <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.121-139> [Bagan M., *Vtorinna nomînaciâ zahisnikiv ì vorogiv Ukraïni na tli rosìjs'kogo vtorgnennâ 2022 r.: lingvoaksiologîčnij ì derivacijnij aspekti*, „Slavia Orientalis”, 2023, vol. LXXII, no 1, s. 173–190, <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.121-139>].
- Великий тлумачний словник сучасної української мови*, уклад. і гол. ред. В. Бусел, Київ, Ірпін' 2005 [Velikij tlumačnij slovník sučasnoï Ukraïns'koï movi, uklad. ì gol. red. V. Busel, Kiïv, Ìrpîn' 2005].
- Вусик Г., Павлик Н., *Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року*, „Запорізькі філологічні студії”, 2022, вип. 23, т. 1, с. 52–57, <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9> [Vusik G., Pavlik N., *Neologizmi âk movne vidobražennâ rosìjs'ko-ukraïns'koï vïjni 2022 roku*, „Zaporiz'ki filologîčni studii”, 2022, vip. 23, t. 1, s. 52–57, <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9>].
- Гладченко А., Комарова О., *Неологізація лексики у період російсько-української війни*, „Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика”, 2023, т. 34(73), № 1, ч. 1, с. 7–13 [Gladčenko A., Komarova O., *Neologizaciâ leksiki u perìod rosìjs'ko-ukraïns'koï vïjni*, „Včeni zapiski Tavrijs'kogo nacional'nogo unìversitetu imeni V. Ì. Vernads'kogo. Seriâ: Filologîâ. Žurnalistika”, 2023, t. 34(73), № 1, č. 1, s. 7–13].
- Гриценко С., *Мовні інновації російсько-української війни 2022 року*, „Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство.

- Мовознавство. Фольклористика”, 2022, № 2(32), с. 9–13, <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02> [Gricenko S., *Movni innovacii rosijs'ko-ukraïns'koï viïni 2022 roku*, „Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo univërsitetu imeni Tarasa Ševčenko. Seriâ: Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Fol'kloristika”, № 2(32), 2022, s. 9–13, <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02>].
- Колібаба Л., Романюк С., „Вільний народі незламної країни!”, або про граматичні форми звертань в українському політичному дискурсі XXI ст. [в:] Соціальне у мові та мова в соціумі: колективна монографія, наук. ред. та упоряд. Н. Ясакова, Київ 2023, с. 313–354 [Kolibaba L., Romanûk S., „Vil'nij narode nezlamnoï kraïni!”, *abo pro gramatični formi zvertan' v ukraïns'komu političnomu diskursi XXI st.* [v:] *Sociâl'ne u movi ta mova v sociùmì: kolektivna monografiâ*, nauk. red. ta uporâd. N. Âsakova, Kiïv: NAUKMA 2023, s. 313–354].
- Навальна М., Спіс О., Функційно-семантичні особливості використання військової лексики в мові газети „День”, „Закарпатські філологічні студії”, 2022, вип. 25, т. 1, с. 36–42, <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.6> [Naval'na M., Spis O., *Funkcïjno-semantični osoblivosti vikoristannâ viïs'koï leksiki v movi gazetì „Den'”*, [v:] „Zakarpats'kì filologični studii”, 2022, ip. 25, t. 1, s. 36–42, <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.6>].
- Романюк С., Лінгво-стилістичні особливості президентської інавгураційної промови [в:] Мовознавча комісія НТШ. З історії людей та ідей, відп. ред. Г. Дидик-Меуш, Львів 2023, с. 99–112. [Romanûk S., *Lingvo-stilistični osoblivosti prezidents'koï inavguracïjnoï promovi* [v:] *Movoznavča komisiâ NTŠ. Z istorii lûdej ta idej*, відп. ред. G. Didik-Meuš, L'viv, 2023, s. 99–112].
- Степаненко М., Мовне законодавство, соціолінгвістика, політична лексикографія: найновітніші виміри, „Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди”, 2022, № 56, с. 55–76, <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.05> [Stepanenko M., *Movne zakonodavstvo, sociolingvistika, politična leksikografiâ: najnovitniši vimiri*, „Lingvistični doslidžennâ: zbirnik naukovih prac' Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogičnogo univërsitetu imeni G. S. Skovorodi”, 2022, № 56, s. 55–76, <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.05>].
- Цуркан Ю., Неосемантизація як віддзеркалення соціодинаміки в сучасних українськомовних засобах масової інформації, „Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди”, 2018, № 48, с. 337–342 [Curkan Ū., *Neosemantizaciâ âk viddzermalennâ sociodinamiki v sučasnih ukraïns'komovnih zasobah masovoï informacii*, „Lingvistični doslidžennâ: zbirnik naukovih prac' Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogičnogo univërsitetu imeni G. S. Skovorodi”, 2018, № 48, s. 337–342].
- Kolibaba L., Romaniuk S., *Formy gramatyczne zwrotów do osób we współczesnym ukraińskim dyskursie politycznym: norma i praktyka*, „Prace Językoznawcze”, 2022, no XXIV/4, s. 213–228, <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/pj/article/view/8177/6468> [07.03.2024].
- Kostusiak N., Shulska N., Sadvnychy V., Sydorenko N., Zdikhovska T., Iovkhimchuk N., Bondarenko O., *Metaphorization in the Ukrainian Media Discourse in 2022–2023: External Factors, Dynamic Processes, Communicative and Intentional Dimensions*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research”, 2023, vol. 13, issue 2, spec. issue XXXV, p. 40–46, https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130235/papers/A_07.pdf [07.03.2024].
- Romaniuk S., *Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna*, Warszawa–Iwano-Frankiowsk 2016.

Nataliia Kostusiak

Linguo-Stylistic and Pragmatic Features of Neo-Derivatives and Neographisms of the Period of the Russian-Ukrainian War

The paper characterizes the linguistic toolkit of contemporary journalistic-military discourse, which has undergone noticeable shifts due to external factors. An important indicator of dynamism is identified in structurally, semantically, and graphically modified markers of innovation, which play a crucial role in covering current events and psychologically charged situations. At the same time, these markers serve pragmatic and intentional goals for journalists, creating effects of sensationalism, unusualness, and unpredictability, thereby adding irony, sarcasm, emotional evaluation, and expressive nuances to media content. It is noted that improvisation and creativity in formal representation are provided by lexical units that have undergone an expansion of their semantic structure. A significant portion of non-derivatives and neologisms in media texts on military themes consist of enemy designations, which, although beyond the norms inherent in journalism and literary writing, vividly represent disgust, hatred, and disdain towards Russian aggressors, imparting mocking-humorous and contemptuous tones to the texts.

Descriptions are given of contaminated linguistic units (*moskolota*), complex words formed with two evaluative nouns (*ordyntsi-okupanty*, *ordyntsi-moskovyty*), and pejoratively connotated adjectives (*moskovskofashystskyi* and others). The focus is on neosemanticisms, within which the adjectival derivative *miasnyi* is explored. It appears in phrases like *miasni khvyli* and *miasnyi shturm* predominantly in the context of destroying Russian occupiers.

Among secondary epithets with syncretic content, disparaging-ironic identifiers for the Belarusian president are analyzed, emphasizing his negative traits in a degrading fashion, even to the point of vulgarizing the text. It is clarified that the noun *bulba*, along with its related attribute *bulbashnyi* and the latter's synonymous correlate *kartoplianyi*, are components of secondary nominations for Alexander Lukashenka (*bulbashnyi posipaka*, *kartoplianyi dyktator*, *kartoplianyi fiurer*, *kartoplianyi los*, *kartoplianyi khrobak*). The adjective *kartoplianyi* imparts a contemptuous tone, functioning as a component in the names of the Belarusian state (*kartopliana kraina*).

In the context of linguistic transformation, the names of states, their leaders, and other individuals involved in the military aggression in Ukraine

are analyzed. These names are often stylized with lowercase letters in mass media to express scorn and contempt. Their stylistic features, emotional connotations, and communicative-pragmatic functions are examined.

Keywords: neo-derivative, neosemanticism, neographism, vocabulary, lexical meaning, noun, adjective, mass media language, Ukrainian language

Cechy językowo-stylistyczne i pragmatyczne neoderywatów i neografizmów okresu wojny rosyjsko-ukraińskiej

W rozdziale scharakteryzowano możliwości językowe współczesnego dyskursu dziennikarsko-wojskowego, które uległy zauważalnym zmianom pod wpływem czynników zewnętrznych. Ważnym wskaźnikiem dynamizmu są zmodyfikowane strukturalnie, semantycznie i graficznie markery innowacyjności, które odgrywają kluczową rolę w uchwyceniu bieżących wydarzeń i sytuacji nacechowanych psychologicznie. Jednocześnie znaczniki te służą pragmatycznym i zamierzonym celom dziennikarzy: tworzą efekt sensacji, niezwykłości i nieprzewidywalności, dodając tym samym treściom medialnym ironii, sarkazmu, emocjonalnej oceny i niuansów ekspresyjnych. Należy zauważyć, że improwizację i kreatywność w reprezentacji formalnej zapewniają jednostki leksykalne, które poszerzyły swoją strukturę semantyczną. Znaczną część neoderywatów i neologizmów w tekstach medialnych o tematyce militarnej stanowią określenia wroga, które choć wykraczają poza normy dziennikarskie i literackie, jaskrawo przedstawiają wstręt, nienawiść i pogardę wobec rosyjskich agresorów, nadając tekstom kpiąco-humorystyczny i pogardliwy ton.

Podano opisy mieszanych jednostek językowych (*moskołota*), wyrazów złożonych zbudowanych z dwóch rzeczowników oceniających (*ordynco-okupanty*, *ordynco-moskowsyty*) oraz przymiotników o pejoratywnym wydźwięku (*moskowsko-faszystskyj* i inne). Nacisk położony jest na neosemantyzy, w ramach których badany jest przymiotnik odrzeczownikowy *mjasnyj*. Pojawia się on w wyrażeniach takich jak *mjasni chwyli* i *mjasnyj szturm*, głównie w kontekście eliminacji rosyjskich okupantów.

Wśród epitetów wtórnych o treści synkretycznej analizowane są dyskredytująco-ironiczne identyfikatory białoruskiego prezydenta, podkreślające jego negatywne cechy, a jednocześnie poniżające, a nawet wulgaryzujące tekst. Wyjaśniamy, że rzeczownik *bulba* wraz z powiązaniem

z nim atrybutem *bulbasznych* i jego synonimem-korelatem *kartoplanyj* są składnikami drugorzędnych nominacji Aleksandra Łukaszenki (*bulbasznych posipaka, kartoplanyj dyktator, kartoplanyj fiurer, kartoplanyj łoś, kartoplanyj chrobak*). Przymiotnik *kartoplanyj* nadaje ton pogardliwy, funkcjonując jako składnik nazwy państwa białoruskiego (*kartoplana kraina*).

W kontekście przemian językowych analizowane są nazwy państw, ich przywódców i innych osób zaangażowanych w agresję militarną na Ukrainę. Nazwy te w środkach masowego przekazu często są zapisywane minuskułami, w celu wyrażenia pogardy. Badane są ich cechy stylistyczne, konotacje emocjonalne i funkcje komunikacyjno-pragmatyczne.

Słowa kluczowe: neoderywat, neosemantyzm, neografizm, słownictwo, znaczenie leksykalne, rzeczownik, przymiotnik, język środków masowego przekazu, język ukraiński

-
- ¹ S. Romaniuk, *Ukraiński dyskurs polityczny w latach 2010–2014. Analiza lingwistyczna*, Warszawa–Iwano-Frankiwnsk 2016; С. Романюк, *Лінгво-стилістичні особливості президентської інавгураційної промови* [в:] *Мовознавча комісія НТШ. З історії людей та ідей*, відп. ред. Г. Дидик-Меуш, Львів 2023, с. 99–112; Л. Колібаба, С. Романюк, „Вільний народ не зламані країні!”, або про граматичні форми звертань в українському політичному дискурсі XXI ст. [в:] *Соціальне у мові та мова в соціумі: колективна монографія*, наук. ред. та упоряд. Н. Ясакова, Київ 2023, с. 313–354; L. Kolibaba, S. Romaniuk, *Formy gramatyczne zwrotów do osób we współczesnym ukraińskim dyskursie politycznym: norma i praktyka*, „Prace Językoznawcze”, 2022, nr XXIV/4, s. 213–228, <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/pj/article/view/8177/6468> [07.03.2024].
 - ² М. Степаненко, *Мовне законодавство, соціолінгвістика, політична лексикографія: найновітніші виміри*, „Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди”, 2022, № 56, с. 56.
 - ³ М. Навальна, О. Спис, *Функційно-семантичні особливості використання військової лексики в мові газети „День”*, „Закарпатські філологічні студії”, 2022, вип. 25, т. 1, с. 36–42.
 - ⁴ С. Гриценко, *Мовні інновації російсько-української війни 2022 року*, „Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика”, 2022, № 2(32), с. 9–13.
 - ⁵ Г. Вусик, Н. Павлик, *Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року*, „Запорізькі філологічні студії”, 2022, вип. 23, т. 1, с. 52–57.
 - ⁶ А. Гладченко, О. Комарова, *Неологізація лексики у період російсько-української війни*, „Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика”, 2023, т. 34(73), № 1, ч. 1, с. 7–13.

7. ⁷ М. Баган, *Вторинна номінація захисників і ворогів України на тлі російського вторгнення 2022 р.: лінгвоаксіологічний і дериваційний аспекти*, „Slavia Orientalis”, 2023, vol. LXXII, no 1, s. 173–190, DOI: 10.24425/slo.2023.145204.
8. ⁸ Ю. Цуркан, *Неосемантизація як віддзеркалення соціодинаміки в сучасних українськомовних засобах масової інформації*, „Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди”, 2018, № 48, с. 338.
9. ⁹ N. Kostusiak, N. Shulska, V. Sadivnychy, N. Sydorenko, T. Zdikhovska, N. Iovkhimchuk, O. Bondarenko, *Metaphorization in the Ukrainian Media Discourse in 2022–2023: External Factors, Dynamic Processes, Communicative and Intentional Dimensions*, „AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research”, 2023, vol. 13, issue 2, spec. issue XXXV, p. 40–46, https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130235/papers/A_07.pdf [07.03.2024]; М. Баган, *op. cit.*; М. Навальна, О. Спир, *op. cit.*, с. 39–40.
10. ¹⁰ *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, уклад. і гол. ред. В. Бусел, Київ–Ірпінь 2005, с. 691.
11. ¹¹ *Ibidem*, с. 1301.
12. ¹² <https://www.5.ua/regiony/tryvaiut-naizapeklishi-boi-moskolota-ne-polyshaie-sprob-zakhoryty-bakmut-ta-marinku-henshtab-305642.html>, 17.05.2023 [07.03.2024].
13. ¹³ <https://www.5.ua/regiony/moskolota-vhatyla-po-khmelnychchyni-ie-vluchannia-v-obiekt-infrastruktury-305667.html>, 18.05.2023 [07.03.2024].
14. ¹⁴ <https://www.5.ua/regiony/znyshchyly-kulemetnyka-ta-komandyra-pid-bakmutom-snaiperu-trykordonnyky-zupynyly-nastup-rosii-296462.html>, 07.01.2023 [07.03.2024].
15. ¹⁵ <https://www.5.ua/regiony/moskolota-ponovyla-svoi-pozytsii-v-novii-kakhovtsi-znovu-vystavyly-po-mistu-tualety-miskyi-holova-308869.html>, 03.07.2023 [07.03.2024].
16. ¹⁶ <https://blog.poltava.to/pustovgar/14132/>, 15.03.2022 [07.03.2024].
17. ¹⁷ <https://blog.poltava.to/pustovgar/14132/>, 15.03.2022 [07.03.2024].
18. ¹⁸ <https://vynnyky-visnyk.com.ua/2022/05/12/pislia-vidstupu-vid-kyieva-moskovyty-pochaly-pokydaty-i-kharkivshchynu/>, 12.05.2022 [07.03.2024].
19. ¹⁹ <https://vynnyky-visnyk.com.ua/2022/05/12/pislia-vidstupu-vid-kyieva-moskovyty-pochaly-pokydaty-i-kharkivshchynu/>, 12.05.2022 [07.03.2024].
20. ²⁰ <http://www.golos.com.ua/article/359495>, 03.05.2022 [07.03.2024].
21. ²¹ <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rosiya-kinula-v-ukrajinu-mayzhe-vsi-zbroyni-silivyskoviy-ekspert-rozpoviv-pro-m-yasni-hvili-50282457.html>, 08.11.2022 [07.03.2024].
22. ²² https://censor.net/ua/news/3362316/zagroza_z_napryamku_bilorusi_tilky_posylyuyetsya_rf_h_oche_vykorystaty_armiyu_rb_yak_garmatne_myaso_butusov, 22.08.2022 [07.03.2024].
23. ²³ <https://www.unian.ua/multimedia/video/war/10396137-zavershenie-voyny-mobilizaciya-v-rossii-i-myasnye-volny-v-bahmute-aleksandr-kovalenko.html>, 19.11.2022 [07.03.2024].
24. ²⁴ <https://tsn.ua/video/video-novini/zavershennya-viyni-mobilizaciya-v-rosiyi-ta-m-yasni-hvili-v-bahmuti-oleksandr-kovalenko.html>, 19.11.2022 [07.03.2024].
25. ²⁵ <https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/23/7394719/>, 23.03.2023 [07.03.2024].
26. ²⁶ *Великий тлумачний словник...*, *op. cit.*, с. 976.

27. ²⁷ <https://litgazeta.com.ua/news/bydlo-katsapske-brydke-nemyte-smerdiuche-hnij-dlia-rosijskoho-fashyzmu/>, 11.03.2022 [07.03.2024].
28. ²⁸ <https://www.pravda.com.ua/news/2023/05/31/7404655/>, 31.05.2023 [07.03.2024].
29. ²⁹ https://censor.net/ua/news/3344095/chy_napade_na_ukrayinu_bulbofurer_lukashenko_den_9_2_bez_tsenzury_pryama_translyatsiya, 26.05.2022 [07.03.2024].
30. ³⁰ https://varta1.com.ua/news/lukashenko-znovu-vkotre-zrobiv-cinichnu-zayavu-shchodoviyini-v-ukrayini-ta-yadernogo-udaru_354927.html, 14.10.2022 [07.03.2024].
31. ³¹ *Великий тлумачний словник...*, op. cit., с. 527.
32. ³² <https://33kanal.com/news/175965.html>, 01.04.2022 [07.03.2024].
33. ³³ <https://gazeta.ua/blog/59823/evroparlament-hoche-areshtuvati-lukashenka>, 18.07.2023 [07.03.2024].
34. ³⁴ <https://racurs.ua/ua/n176002-lukashenku-pokazaly-cilkom-vitchyznyanyy-bpla-nakytayskomu-dvyguni-z-aliexpress-foto.html>, 21.10.2022 [07.03.2024].
35. ³⁵ <https://www.unian.ua/war/lukashenko-uzurpator-viznachiv-rol-bilorusi-u-viyini-rf-proti-ukrajini-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11888832.html>, 03.07.2022 [07.03.2024].
36. ³⁶ <https://www.volyn.com.ua/news/232358-kartopliano-ho-furera-lukashenka-pid-trybunal>, 14.12.2022 [07.03.2024].
37. ³⁷ <https://www.ua-football.com/ua/ukrainian/news/1670400741-genshtab-v-armiyi-bilorusi-zrostaye-nevdovolennya-lukashenkom-cherez-zagrozu-vtyaguvannya-u-viyinu.html>, 07.12.2022 [07.03.2024].
38. ³⁸ <https://vechirniy.kyiv.ua/news/69395/>, 25.07.2022 [07.03.2024].
39. ³⁹ <https://stars.comments.ua/ua/news/person/z-yavilisya-novi-detali-hvorobi-kartoplyanogo-korolya-lukashenka-712938.html>, 18.05.2023 [07.03.2024].
40. ⁴⁰ <https://news.uaportal.com/ukr/section-news/news-esli-kartofelnyiy-ded-pozvolit-kiev-mogut-atakovat-dronami-kamikadze-07-10-2022.html>, 07.10.2022 [07.03.2024].
41. ⁴¹ <https://apostrophe.ua/ua/news/world/ex-ussr/2022-11-17/kartofelnyiy-shumaher-lukashenko-okonfuzilsya-s-ezdoy-na-traktore-video/284133>, 17.11.2022 [07.03.2024].
42. ⁴² <https://tsn.ua/ato/kartoplyaniy-los-gne-svoyu-liniyu-zhdanov-poyasniv-chomu-putin-mozhe-vtratiti-bilorus-2327002.html>, 12.05.2023 [07.03.2024].
43. ⁴³ <https://obs.in.ua/news/mir/25913-kartoplyanij-khrobak-nazvav-zelenskogo-gnidoyu>, 07.03.2023 [07.03.2024].
44. ⁴⁴ https://radiotrek.rv.ua/news/zapasiv-zabraklo-rosiyani-vivozyat-boiepriyasi-z-kartoplyanoyi-respubliki-rb_292849.html, 04.08.2022 [07.03.2024].
45. ⁴⁵ <https://www.volyn24.com/news/204627-u-bilorusi-vysunuly-ukraini-zvynuvachenniascho-stalosisia>, 15.06.2023 [07.03.2024].
46. ⁴⁶ <https://te.20minut.ua/Podii/napad-z-boku-bilorusi-naskilki-vin-realniy-i-chi-vartopanikuvati-zgad-11624425.html>, 29.06.2022 [07.03.2024].
47. ⁴⁷ <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3636021-putin-tisnutime-na-lukashenka-sob-bilorus-vstupila-u-vijnu-isw.html>, 17.12.2022 [07.03.2024].
48. ⁴⁸ <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/167575>, 03.07.2022 [07.03.2024].

49. ⁴⁹ <https://vynnyky-visnyk.com.ua/2022/05/12/pislia-vidstupu-vid-kyieva-moskovyty-pochaly-pokydaty-i-kharkivshchynu/>, 12.05.2022 [07.03.2024].
50. ⁵⁰ <https://33kanal.com/news/175965.html>, 01.04.2022 [07.03.2024].
51. ⁵¹ <https://www.5.ua/regiony/znyshchyly-kulemetnyka-ta-komandyra-pid-bakhmutom-snaipery-trykordonnyky-zupynyly-nastup-rosiiian-296462.html>, 07.01.2023 [07.03.2024].
52. ⁵² <https://www.5.ua/regiony/moskolota-ponovyla-svoi-pozytsii-v-novii-kakhovtsi-znovu-vystavyly-po-mistu-tualety-miskyi-holova-308869.html>, 03.07.2023 [07.03.2024].